Ellen Rees*

Hytte-humor – om sanitetsbind og begjær

<https://doi.org/10.1515/ejss-2020-2015>

Abstract: This article considers two comedy sketches that poke fun at cabin culture, a key praxis in contemporary Norway. The sketches are examples of what philosopher Simon Critchley calls «comedy of recognition», reflecting rather than challenging common experiences and beliefs. Focusing on the attitudes held by men and women toward cabins, the article examines how in particular masculinity is experienced and performed in this setting. The article concludes that cabins express complex feelings connected to personal, gender and national identities, and that they are therefore an apt vehicle for comedy about what it means to be Norwegian today.

Keywords: cabins, gender, humor, identity

Humor kan seie noko om kven vi er, ofte i motsetning til ei anna gruppe. Humor fungerer med andre ord som det Lauren Berlant og Sianne Ngai kallar ein «inter-group adhesive», eit sosialt lim som bind oss saman og skil oss frå «dei andre», kven no dei andre måtte vere (Berlant/Ngai 2017, 235). På bakgrunn av dette kan det vere opplyssande å sjå på korleis komikarar skildrar ein så sentral praksis som den norske hyttekulturen.

I boka *On Humour* skriv filosofen Simon Critchley at «jokes are a play upon form, where what is played with are the accepted practices of a given society» (Critchley, 2002, 10). Ein vits eller ein sketsj kan kaste nytt lys over noko vi elles tar for gitt. Humor kan vere radikalt samfunnskritisk, men det kan også vere reaksjonært og retta mot eit (meir eller mindre oppdikta) eksternt fiendebilete. Men som oftast er humor det Critchley kallar «comedy of recognition» – attkjenningshumor – som «simply seeks to reinforce consensus and in no way seeks to criticize the established order or change the situation in which we find ourselves» (Critchley 2002, 11). Det å kjenne seg sjølv att og å stadfeste sin tilhøyrse til gruppa kan vere ein like legitim funksjon som det å artikulere ein samfunnskritikk eller skape eit fiendebilete.

Hytta er ein heilt spesiell stad i norsk kultur. Redaktørane for boka *Norske hytter i endring. Om bærekraft og behag* beskriv hytta som ein «uatskillelig del av den

*Corresponding author: Ellen Rees, Senter for Ibsen-studier, Universitetet i Oslo, Oslo, Norway, e-mail: ellen.rees@ibsen.uio.no

norske folkesjela» og meiner at ho gir oss ein «inngang til å forstå hvordan sentrale elementer i norsk samfunn og kultur endres og kommer i konflikt» (Berker et al. 2011, 9). Hytta er ein stad kor ein har utvikla private ritual over tid som ein opplever som meningsfulle, og vi ser eit sterkt samband mellom hytta og identiteten for mange nordmenn. Eg vel å bruke ordet «ritual» her som ein referanse til antropologen Mary Douglas, som i essayet «Jokes» frå 1970 hevdar at humor har ein rituell funksjon, eller rettare at han eigentleg fungerer som eit slags anti-ritual. Douglas forklarar at:

A joke has it in common with a rite that both connect widely different concepts. But the kind of connection of pattern A with pattern B in a joke is such that B disparages or supplants A, while the connection made in a rite is such that A and B support each other in a unified system. The rite imposes order and harmony, while the joke disorganises. From the physical to the personal, to the social, to the cosmic, great rituals create unity in experience. They assert hierarchy and order. In doing so, they affirm the value of the symbolic patterning of the universe. [...] But jokes have the opposite effect. [...] They do not affirm the dominant values, but denigrate and devalue. Essentially, a joke is an anti-rite. (Douglas 1999, 155)

Når norske familiar gjentar dei same private hytterituala år etter år, blir hytta til noko meir enn ein nøytral feriestad (eit hotell, eit badeland); ho blir til ein slags personleg heilagstad som skapar tryggleik og meaning i eit elles kaotisk univers.

Viss den norske hytta faktisk er ein slik heilagstad, kva skjer når ein tullar med ho? Både den langvarige TVNorge-serien *Neste sommer* (2014–2020) og «Hytte-liv»-sketsjane til NRK-komikaren Robert Stoltenberg (2018) vitnar om kor aktuelt temaet framleis er, men vi skal sjå nærare på to litt eldre døme: ein sketsj frå tv-serien *Åpen post* frå 2001 som heiter «På sommerøya med Bertine Zetlitz» og ein musikkvideo frå 2014 som heiter «The Cabin», produsert av Ylvis (brørne Bård og Vegard Ylvisåker). Begge to legg stor vekt på det rituelle ved hyttelivet, og begge framstiller hytta som ein kjønna stad, med respektivt fokus på mannen sitt behov for kontroll og mannen sitt uoppfylte begjær. I tillegg parodierer begge to andre kjente sjangrar; i «På sommerøya med Bertine Zetlitz» er det talkshow-sjangeren sin «heime-hjå»-reportasje som Bård Tufte Johansen og Harald Eia parodierer, og i «The Cabin» er det 1990-talets «neo-soul»-balladar som er inspirasjonen.

Norsk hytte-humor spring ut av ein kompleks kulturhistorisk kontekst. I boka *Cabins in Norwegian Literature: Negotiating Place and Identity* (2014) har eg granska korleis hytta har fungert som eit motiv i norsk skjønnlitteratur frå ca. 1800–2000, og påvist at ho vart til ein fristad for privilegerte menn mot slutten av 1800-talet, etter stiftinga av Den norske Turistforening i 1868, då foreininga begynte å kjøpe opp eksisterande jakt- og seterbuar til fritidsbruk. Tidlegare refererte omgrepet «hytte» stort sett berre til ein enkel bustad for allmugen, og ikkje til ein dedikert fritidsbustad. Den autonome, atletiske og asketiske Fridtjof Nansen

i overvintringshytta på øygruppa Frans Josefs Land vart mannsidealet for mange på 1890-talet, då (embets-)mannsrolla kom under press frå både klassekampen og kvinnekampen. Figurar som Løjtnant Thomas Glahn i romanen *Pan* (1894) av Knut Hamsun og Godsejer Ulfheim i skodespelet *Når vi døde vågner* (1889) av Henrik Ibsen speglar og parodierer Nansen-idealet og draumen om eit liv på hytta fri frå samfunnets strenge forventningar til sømeleg åtferd, ofte med kvinna som «bytte» i ein erotisert jegerfantasi. Dei urbane embetsmennene sin aukande bruk av avsides jakt- og seterbuier som feriestadar var òg ein del av ei større, nasjonal identitetskrise som spela seg ut i ein ideologisk og symbolsk kamp mellom by og land mot slutten av 1800-talet, slik eg ser det. Embetsmennene frå Kristiania så å seie okkuperte desse jakt- og seterbuene, stadar som opphavleg fungerte som arbeidsplasser for allmugen. Det er særleg setra, ein stad med sterke assosiasjonar til kvinna og kvinns autonomi, desse embetsmennene brukte som ramma rundt draumen om herredøme over både kvinna og landet.

Men allereie med den ubalanserte Løjtnant Glahn ser vi teikn til at mannsidealet i ånda til Nansen er i ferd med å gå i stykke. I mellomkrigstida får hytta ein ny funksjon som stad for psykoterapi i romanar som Sigurd Hoels *Syndere i sommersol* (1927) og den mindre kjende, men framifrå romanen til Gunnar Larsen, *Bull* (1938). Her kjem alt det vanskelege og vonde ved å vere ein moderne, urban mann fram; krisene desse mannsfigurane frå overklassen opplever, er ikkje lenger nasjonale, men individuelle. Dei ynsker å kome i kontakt meg seg sjølv – eit førestilt ekte «eg» – og med ei idealisert (men òg «primitiv») kvinne som ikkje stiller krav til dei. Hyttekulturen som veks fram for ca. hundre år sidan handlar, med andre ord, om mykje meir enn berre «friluftsliv».

Spoler vi fram til i dag, er mannsrolla framleis under press, noko vi ser både i mediedebattar og i kommentarfelt på internettet. Det er ikkje tilfeldig at radikale figurar som til dømes terroristen Anders Behring Breivik, den høgreekstremistiske ideologen «Fjordmannen» (Peder Are Nøstvold Jensen) eller dei to nordmennene som ble dødsdømde for mord i Kongo, Joshua French og Tjostolv Moland, stiller seg sterkt kritiske til det dei omtalar som «feminist-staten» Noreg og «totalitære» norske feministar (sitert i Frobenius 2018, 148; Jensen 2006). Det er mykje snakk om såkalla «sinte kvite menn», men vi har òg fått eit mykje meir nyansert og mangfaldig billete av kva ein mann kan og bør vere, enn det som var tilfellet for eit drygt hundreår sidan. Difor kan det vere nyttig å sjå på kva hytta kan seie om mannsrolla i Noreg i dag. Nyare skjønnlitterære hytteskildringar som Per Pettersons *Ut og stjæle hester* (2003) eller Ingvar Ambjørnsens *Natten drømmer om dagen* (2012; sjå også Rees 2016) legg vekt på det alvorlege ved mannen sin sosiale isolasjon; mannen, no ein sosial outsider og ikkje ein representant for overklassen, trekk seg attende frå den vanskelege kvardagen til hytta, der han har ei (falsk) von om eit enklare og rolegare liv. Med tanke på korleis hytta fungerer i desse romanane, er

avstanden frå Hoel og Larsen til Petterson og Ambjørnsen eigentleg ganske kort, trass i eit anna klasseperspektiv.

I motsetning til det alvorstunge i slike skjønnlitterære skildringar, ser vi i sketsjane frå *Åpen post* og Ylvis kor komisk denne draumen om hytta som ein tilfluktsstad for mannen, kor han har full kontroll og kan utfalde seg erotisk utan traumar, kan vere.

«På sommerøya med Bertine Zetlitz»

Sketsjen «På sommerøya med Bertine Zetlitz» følger den typiske strukturen i humorprogrammet *Åpen post* slik medieforskaren Yngvar Kjus beskriv han: Programleiarane Tufte Johansen og Eia innleier først frå studio, før dei viser sjølve sketsjen, som er spela inn frå før, og vi høyrer latteren til sjåarane i studio undervegs (Kjus 2005). Føresetnaden for sketsjen er at programleiarane vil kome tettare inn på gjestane sine, og difor ynsker å lage ein intervjuserie på familiehytta til Eia, der dei meiner det vil vere lettare for gjestane å opne seg. Eli Støa, Bendik Manum og Margarethe Aune påpeikar at den norske draumen om «det enkle livet» på hytta handlar om «sosiale omgangsformer, og et aktivitetsmønster som innebærer fravær av stress» (Støa et al. 2011, 58). Men som Tufte Johansen forklarar i innleiinga, gjekk det ikkje så greitt å slappe ordentleg av for nokon av dei fordi Eia alltid skal ha alt på sin måte på hytta, noko han sjølv freistar å avfeie i innleiinga. I sketsjen er karakteren Harald ekstremt opptatt av far sin og kva han meiner om kva ein bør gjere og ikkje gjere på hytta. Humoren bygger på Harald sin trong for kontroll. Hytta er såleis i denne sketsjen mannen si verd, ei verd han må verje mot åtak, særleg frå kvinna. Samstundes spelar karakteren Bård på det gamle jaktmotivet kor kvinna er eit bytte; her har han (kanskje berre delvis?) bytt ut den opphavelege erotiske ladninga med ei (påteken?) journalistisk interesse for korleis kjendismusikaren Bertine Zetlitz eigentleg er.

Sketsjen har ein eigen opningsvignett, som, med hyggeleg musikk i bakgrunnen, viser tittelen mot ein glitrande fjord med badande familiar, flygande måkar og eit vell av småbåtar. Denne opningsvignetten legg opp til ein avslappa og koseleg seanse i *Norge Rundt*-stil. Ein del av det komiske ved sketsjen består av at frustrasjonen og angsten til karakteren Harald øydelegg alt som kunne ha vore hyggeleg ved hytteturen og gjer det umogeleg for karakteren Bård å fullføre intervjuet med karakteren Bertine. Sketsjen er satt saman av sju delar:

1. Bård og Harald pakkar ut og gjer klar for besøket
2. Bård og Harald tar imot Bertine
3. Dei tre et brødsriver på kjøkkenet

4. Bård og Harald pratar saman på soverommet
5. Dei tre pratar saman på kjøkkenet
6. Dei tre drikk kaffi på terrassen
7. Harald kjeftar på Bård og Bertine på brygga

I sekvensane 1–3 ser vi korleis Harald i aukande grad lar seg provosere av det han opplever som alvorlege brot på hyttereglane. Det gjeld latterleg små overtramp, som til dømes at Bård tar det for gitt at han kan bruke «hytte-saltet og hytte-pepperet» til Harald, eller at Bård set mjølkekartongar i døra og ikkje på hylla i kjøleskapet. Harald refererer jamt til «far», mannen som har fastsett desse reglane, noko som forsterkar ei tolking av hytta som ein kjønna stad kor kvinna er ein inntrengar. Sjølve kameraføringa er medviten amatøraktig, med ustøtt handheldt kamera, ganske rota iscenesetjing og sekvensar kor Harald snakkar direkte til kameraet.

I sekvens 4 har Bård fått nok og tar ein prat med Harald på soverommet, der han seier: «Det funker ikke helt bra. Du er nødt ... Du må slappe mer av. Jeg klarer ikke å konsentrere meg når du snakker om far absolutt hele tiden». At Bård trekker Harald inn på soverommet vil vere eit kjent motiv for mange; i ei lita hytte kan det vere vanskeleg å føre ein privat samtale og ein rask prat ståande mellom køyesenger i eit trangt soverom er ofte det einaste ein får til utan andre tilhøyrarar til stades. Innhaldet i samtalen understrekar korleis den fråverande faren dominerer vitjinga, sjølv om vi aldri ser han.

Bård ynsker ei hyggeleg og meir inkluderande hytteoppleving, men etter denne samtalen blir Harald enda meir sarkastisk mot gjesten Bertine. Dette ser vi til dømes når Bård spør ho om ho har ei eiga hytte:

Bård: Har du hytte, du, Bertine?

Bertine: Vi har en liten hytte i Stavanger. Den er enda mindre enn denne her.

Harald: Er den enda mindre? (Smiler overlegent) Ja, da begynner det å bli trangt.

Ein duld maktkamp er i gong. Bertine tar tilsynelatande igjen for denne kommentaren kort tid etterpå, når ho spør Harald om eit brodert åkle som heng på veggen. Diskusjonen som utviklar seg om dette åkleet gjer maktkampen om til ein utprega kjønnskamp. Slike veggtepper i klosteraum er kjende for dei fleste i Noreg som typisk hyttepynt, og er gjerne broderte av høgt akta kvinner i familien, ofte ei mor eller bestemor. Harald blir provosert og seier sarkastisk at han veit at det ikkje står eit «jålete» varemerke som «Elle» eller «Henne» – truleg referansar til dei moderne moteblada *Elle* og *Henne*, men òg hokjønnspronomen på fransk og norsk – på åkleet. Desse varemerka representerer ein annan type (kvinneleg) estetikk enn den trygge, tradisjonsbundne arven etter mor. Når Bertine fortset å spørje, blir

han hissig, riv åkleet ned frå veggen og seier surt «Så ... Nei, vi kan godt ... kan vi ikke bare rydde den bort, da? Hvis den er så veldig forstyrrende?!» Denne vesle sekvensen speglar ein stereotypisk estetisk konflikt kor mannen vil halde fast ved tradisjonane til familien, medan kvinna ynsker å fornye og kan difor vere kritisk til slike gamle pyntegjenstandar. Ved å kommentere åkleet stiller Bertine indirekte spørsmål ved hytteestetikken og dimed heile den livsstilen og familiehistoria det representerer. Harald tar det ekstremt personleg, som eit åtak mot identiteten hans.

Kjønnsproblematikken blir aktivert i sketsjen allereie medan Harald og Bård gjer klar for besøket. Bertine Zetlitz har vore ein av dei mest populære artistane i Noreg over lang tid, men karakteren Bård meiner ho er litt for mykje «flink pike». Han seier han vil utfordre ho og få ho til å «miste kontroll littegrann» og vere «rampe-Bertine» ved til dømes å konsumere blautkake og øl til frukost, sleppe ein promp eller kaste eit sanitetsbind i do. Harald er smilande med på denne tanken fram til det siste punktet der han med ein gong blir provosert: «Jeg er enig i det med promp og det, men sanitetsbind i do...!». Bård avfeiar dette ved å seie at det berre var eit døme, men i neste sekvens når dei tar i mot Bertine ved brygga, seier ein tydeleg engsteleg Harald «Velkommen, her skal du kose deg og ha det hyggelig, og det eneste du må huske på er at det er en utedo her, så ikke kast sanitetsbind i den utedoen». Dette er ei overraskande spesifikk melding som rettar merksemd mot det intime og kvinnelege ved kroppen til Bertine på ein upassande måte.

Sanitetsbindet kjem att i sketsjens siste sekvens, der Harald konfronterer Bård og Bertine ved brygga like før ho reiser heim:

Harald (sinna): Bertine Zetlitz og Bård!

Bård: Hva er det for noe?

Harald (rasande): Vet dere hvem som var oppe i hytta nå? Far! Han var veldig skuffet. Han er veldig, veldig sint. Faren min er kommet. Far var på do. Og i doen lå det et sanitetsbind som far har plukket opp. (viser ein plastpose med eit sanitetsbind oppi) Er det ditt sanitetsbind? Bertine (nølande): Nja...

Bård (positivt): Det er bra, da. Det er brudd på flink pike-greia.

Harald (usamanhangande): Nei dette er ikke noe brudd på noe flink pike-ting i det hele tatt, dette har ingenting med det å gjøre! Dette er helt sykt, dette er brudd på hyttereglene! Skal jeg si deg en ting, Bertine Zetlitz, at selv om du prøver å ... du er fortsatt i de flink pike-tingene hvis du prøver å være sånn psykopat-drittsekk! Og kaster sanitetsbind i andres doer. Hvis det er det du tror som er løsningen på det så er det ikke det i det hele tatt. Det er bare verre enn noen gang!

Her symboliserer sanitetsbindet kvinna som noko truande, ja, attpåtil smittsamt, og det er på ingen måte eit tilfeldig val i sketsjen; eit sanitetsbind er «ureint» i rituell tyding, og truar den skjøre ordenen som mannen strevsamt har bygd opp

gjennom mange små ritual. Sanitetsbindet som symbol for kvinna utfordrar hytte-idyllen til mannen, både med tanke på dette «ureine», men òg fordi det dempar draumen om erotikk. Mannen vil helst ikkje vete noko om den biologiske røyndommen som ligg bak fantasien om den seksualiserte kvinnekroppen. I sketsjen er det uklart om det faktisk var karakteren Bertine Zetlitz som la igjen sanitetsbindet, men at det var ei medviten gjerning for å provosere Harald verkar sannsynleg. Ho viser elles små teikn til motstand mot han tidlegare.

I hytteverda til karakteren Harald herskar mannen, men berre viss han har stålkontroll over alt – og kanskje spesielt over kvinna. Det er nett her humoren oppstår, for vi lever ikkje lenger i eit samfunn kor mannen treng å forsvare seg frå kvinna på denne måten, om vi i det heile nokon gong har gjort det. Det blir berre latterleg, og reaksjonane til figurane Bård og Bertine retteleiar sjåarane; når dei meiner figuren Harald oppfører seg som ein lettare mannssjåvinistisk kontrollfrik, innser (forhåpentlegvis) også sjåarane det.

«The Cabin»

Hytta er òg mannen si verd i «The Cabin», og mannen har igjen stålkontroll over kvar detalj. Men i motsetning til karakteren Harald, ynsker karakteren Finn Weber i «The Cabin» å forføre, ikkje å verje mot kvinna. Humoren i videoen kjem fram i karakteren si tru på at dei gamle rituala på hytta er noko som kan lokke ei moderne kvinne. Videoen byrjar med ei ramme filma i eit moderne kontorlandskap. Ei vever kvinne i eit trangt skjørt går mot eit skrivebord. Ho opnar ein berbar datamaskin og det kjem ei melding om eit videoklipp. Ho lukkar auga sine eit augneblikk og opnar lenka; då startar den eigentlege musikkvideoen, med Vegard Ylvisåker i rollen som Finn Weber.

Musikkstilen er 1990-talets «neo-soul», ein romantisk, ja endåtil erotisk, hovudsakleg afro-amerikansk musikk sjanger. Musikkforskar Portia K. Maultsby omtalar «neo-soul» på følgande måte: «Characterized by slow and moderate tempos, this aesthetic is a subdued cross between speech and song, a rhythmic flow described as 'lagging behind the beat' [...]» (Maultsby 2006, 286). Ho fortel vidare at låtane «focus primarily on personal relationships» og at «neo-soul acknowledges the vulnerabilities and fears of both men and women in pursuit of rewarding and committed relationships» (Maultsby 2006, 287). «The Cabin» passar såleis tematisk godt inn i sjangeren, sidan Finn Weber ynsker å forføre kona si – på eit vis. Det viser seg at han er mindre opptatt av sex i seg sjølv, og at han eigentleg berre vil få ho med på ein hyttetur. Vi får vite at dei har vore gift i ti år utan

at ho nokon gong har vore på hytta hans. Det finst òg eit komisk mishøve mellom den hovudsaklege kvite norske hyttekulturen og det sterke afro-amerikanske preget til «neo-soul»-musikken.¹

På bakgrunn av desse rytmane, ramsar så Finn Weber opp alt han sjølv meiner er lokkande ved hytta. Både lista over dei tinga han set pris på og den visuelle framstillinga av hytta der videoen er spela inn vil vere lett å kjenne att for dei fleste nordmenn. Han fortel at det «berre» tar fem timar med bil (pluss førti minuttar til fots) å kome seg dit. Så seier han at det er iskaldt i hytta, men at «in sixteen hours it's going to be hot!» Her spelar Ylvis på dobbeltydinga i ordet «hot» – som tyder både «varmt» og «sexy». Så tilbyr Finn Weber å lage middag – «I hope you like spaghetti!» Det er altså ikkje noko eksklusivt måltid ho vil få.

Heller ikkje måten Finn Weber vartar opp på er elegant, og han fortel at han har femten ulike typar bestikk på hytta. Etterpå kan dei vaske opp «manually» (òg eit døme på såkalla koffertumor) saman. Akkurat som med det broderte åklet til Harald, ser vi mange gamle gjenstandar som signaliserer at mannen helst vil leve i ei nostalgisk fortid og at han ikkje har fått med seg den mykje høgare standarden dei fleste nordmenn forventar i dag. Songaren framstiller desse aktivitetane og tinga som sexy, men i videoen er dei alt anna enn idylliserte, og det oppstår dimes ein komisk form for visuell ironi i videoen.

Songaren omtalar hytta som eit paradys og «My own private pinewood Taj Mahal, except for the shape and the size». Han er tydelegvis ein romantikar som ikkje innser at det nettopp er den vakre forma og storleiken til Taj Mahal som gjer det til den verdskjende bygningen den er – «size matters», som det heiter. Taj Mahal er òg verdskjend som eit symbol på kjærleik, men bygningen er opphaveleg eit mausoleum reist over yndlingskona til Shah Jahan (ei av sju koner), noko som gjer Finn Webers ynske om å få kona med på hytta ein smule tvitydig; kjem han til å grave ho ned der, i overført tyding? Denne samanlikninga kjenne-teiknar òg mishøvet mellom dei romantiske fantasiane han knyter til hytta, og røyndomen. Songaren fortel varmt om fleire udelikate ritual, som til dømes kor ein bør gjere frå seg, eller at ein kan gå med same bukse i ei veke. Han kallar hytta «where I come to relax» samstundes som videoen viser at han ber vatn med eit åk.

Medan han går rundt i hytta og syng, får Finn Weber auge på eit fotografi på veggen, stoppar opp og spør: «Who's that man on the wall?» Han oppdagar at det er faren, blir plutseleg redd for at far faktisk sit fast i veggen, og kjem med eit hysterisk (og absurd) utbrot: «Dad, Dad? Is that you? Who put my Dad inside the wall?»

¹ Hytta som uttrykk for ikkje berre norsk identitet generelt, men for ein utprega kvit identitet i sær, er eit uskrive og potensielt provoserande kapittel i norsk kulturhistorie.

Dad, Dad! Don't you worry! I'm gonna get you out of here! Oh, it's a picture!» Også her er far ein nærast legendarisk figur i hyttelivet til ein mannleg hovudkarakter og ein får inntrykk av at far har sett premissane for korleis hyttelivet skal vere; han sit i veggane i overført tyding. Finn Weber verkar einfaldig og i overkant bunden til faren. Her mister han fokus på forføringa, og sjåarane anar at det både er den primitive tilstanden til hytta og den dominerande rolla til faren som gjer at kona ikkje vil vere med på hyttetur. Hytta kan umogeleg vere ein fristad for ho på same måte som ho er for han, særleg gitt at arbeidsfordelinga i norske heimar statistisk sett framleis ikkje er likeleg fordelt.

Til slutt i videoen kjem vi attende til kona som legg hovudet i hendene. Vi ser ho bakfrå og veit ikkje om ho ler eller græt, men Finn Weber har uansett ikkje lukkast med å forføre ho. Den kjende, moderne ramma frå kvardagen til kona styrker inntrykket av det absurde ved Finn Weber si tilknytning til alt det arkaiske ved hyttelivet, på same måte som den vennlege fornufta til figurane Bertine og Bård fungerer som ein sterk motvekt mot misogynien til figuren Harald. Vi som sjåarar identifiserer oss mest med kona, Bertine og Bård, samstundes som vi kanskje ler litt av våre eigne idiosynkratiske hyttereglar og -tradisjonar, spegla i Finn Weber og Harald.

Konklusjon – om hytte-menn og hytte-kvinner

Det komiske ved desse to hytte-sketsjane ligg delvis i mishøvet mellom kor mykje dei små rituala tyder for dei mannlege eigarane av hyttene og kor lite desse tyder for (kvinnelege) utanforståande. Begge hovudkarakterane kjenner seg misforstått. Harald meiner at dei andre ikkje set nok pris på hyttas ibuande verdi og at dei truar ordenen som han (og far) har skapa, mens Finn Weber forstår ikkje kvifor kona ikkje vil dele dei små gledene på hytta saman med han (og far, som sit i veggane).

Det er viktig å understreke at eg ikkje meiner at det berre er norske menn som har ei sterk tilknytning til hyttene sine. Ein kan tenkje seg motsvarande sketsjar kor hytta står fram som kvinna si verd, og kor det er mannen som truar ordenen eller ikkje vil vere med. Den gamle norske setertradisjonen, og især kvinns nesten makelause sjølvstende i denne tradisjonen, har historisk sett gjort hytta til like mykje ein fristad for kvinna som ho er for mannen. Det er noko av dette vi ser i ein episode av *Fleksnes fataliteter* frå 1982, «Villmarkens son», der Moder'n veit mykje betre enn sonen Marve korleis ein skal klare seg på hytta. I motsetning til «På sommerhytte med Bertine Zetlitz», er det kvinna og ikkje mannen som kan alle hyttereglane, og desse reglane har ein tydeleg nytteverdi. I «Villmarkens son»

går humoren ut over Marve, som prøver å leve opp til Nansen-idealet utan den naudsynlege kompetansen det krev. Moder'n derimot fører berre vidare viktige element av setertradisjonen, som matauk og sjølvberging. Han blir meir og meir svolten (og meir og meir hysterisk) mens ho klarar seg heilt fint.²

Verken «My Cabin» eller «På sommerhytte med Bertine Zetlitz» er døme på samfunnskritisk humor, men ikkje er dei direkte reaksjonære heller. Kvinna er ikkje (naudsynleg) fienden og begge sketsjane opnar for at sjåarane kan identifisere seg med perspektiva til dei kvinnelege karakterane. Sketsjane gjer rettare uttrykk for ein attkjenningshumor kor den patriarkalske tradisjonen karakterane Finn Weber og Harald fører vidare på ein litt tafatt måte, blir avdekt som lettare arkaisk og absurd. Bodskaen er at patriarkatet har mista mykje av makta i det moderne Noreg og er no (nesten) berre komisk.

Men samstundes ligg det ein god del aggresjon og kvinnehat bak særleg Harald-karakteren i *Åpen post*-sketsjen. Det er verdt å merke seg at litteraturforskarer Frode Helland er kritisk til korleis Eia framstiller kjønnsforskjellar i NRK-serien *Hjernevask* frå 2010, kor Eia var både medprodusent og programleiar. Helland tolkar bodskaen i dette populærvitskapelege programmet på følgjande måte: «Norske kvinner bør slik ikke bare forsone seg med at de kommer litt dårligere ut enn menn i Norge, men også prise seg lykkelige for å ha norske menn – som er så lite voldelige mot kvinner som biologien tillater» (Helland 2016, 51). Helland peikar på at Eia konstruerer ein Harald-karakter i *Hjernevask* «gjennom finurlige retoriske og dramaturgiske grep»; denne programleiar-karakteren Harald posisjonerer seg meir som truverdig journalist enn komikar, men spelar likevel «på begge registre» i serien (Helland 2016, 36). Eg meiner at vi òg ser spor av den sjåvinistiske haldninga frå *Hjernevask* i «På sommerøya med Bertine Zetlitz», der ein del av humoren ligg i at sjåaren forstår at det er mogeleg at aggresjonen mot Bertine Zetlitz ikkje berre er ein spøk frå Eia si side. Sketsjen er dimed tvitydig; anten identifiserer sjåaren seg med Bård og Bertine Zetlitz og finn Harald latterleg, eller kjenner sjåaren seg att i Harald og frydar seg over alle dei små spydige kommentarane han kjem med. At ho held seg roleg og tolererer han, same kva han seier, oppfyller ein del av den patriarkalske draumen om den lydige kvinna, men at han blir sint når ho til dømes «gløymer» å setje koppen på ei brikke, avslørar den underliggjande aggresjonen bak denne draumen.

² I programmet *Hytteliv* (2018) har komikarane Robert Stoltenberg og Herman Flesvig laga ein sketsj som viser den raka motsetninga til Moder'n, «Frognerfruene Elinor og Lillian». Dei skal på hytte-til-hytte-tur i påsken, men fordi dei meiner det er altfor vanskeleg å gå så langt på ski (særleg med så mykje bagasje), endar dei opp på spa og lagar ein ny fjellvettregel: «man må huske å 'spa' seg ned i tide».

Hytta er den perfekte åstaden for ei humoristisk demontering av mannen sitt ynske om grenselaus kontroll og begjær, av to grunnar: på den eine sida fungerer ho som eit slags personleg arkiv, ein stad kor vi kan samle opp materielle teikn i eit forsøk på å tilfredsstille trongen til nostalgi og tradisjon; på den andre sida er ho ein stad som er sterkt kjønna, både maskulint og feminint ut frå to ulike tradisjonar (arvane etter Nansen og setra) frå 1800-talet, sameina i dagens fritidshytte. Hytta er såleis metta med komplekse følelsar knytte til personleg-, kjønns- og nasjonalidentitet og dimes ei perfekt ramme for humor om kva det vil seie å vere norsk i dag.

Referansar

- Ambjørnsen, Yngvar 2012: *Natten drømmer om dagen*. Oslo.
- Berker, Thomas/Jønsok Gansmo, Helen/Jørgensen, Finn Arne 2011: «Hyttedømmen mellom hjem, fritid og natur». I: Helen Jønsok Gansmo, Thomas Berker og Finn Arne Jørgensen (red.): *Norske hytter i endring. om bærekraft og behag*. Trondheim. 9–22.
- Berlant, Lauren/Ngai, Sianne 2017: «Comedy Has Issues». I: *Critical Inquiry* 43. 233–249.
- Critchley, Simon 2002: *On Humour*. London.
- Douglas, Mary [1970]: «Jokes». I: *Implicit Meanings: Selected Essays in Anthropology*. London 1999. 146–164.
- Frobenius, Nikolaj 2018: *Kongonotatene. Roman*. Oslo.
- Hamsun, Knut [1894]: *Pan. Samlede verker*. Bind 2. Oslo 1963.
- Helland, Frode 2016: «Aggressiv skyldfrihet – Hjernevask revisited». I: Elisabeth Oxfeldt (red.): *Skandinaviske fortellinger om skyld og privilegier i globaliseringstid*. Oslo. 32–54.
- Hoel, Sigurd [1927]: *Syndere i sommersol*. Oslo 2009.
- Ibsen, Henrik [1899]: *Når vi døde vågner. Henrik Ibsens skrifter*. Bind 10. Oslo 2010.
- Jensen, Peder Are Nøstvold [Fjordman] 2006: «How the Feminist ‘War against Boys’ Paved the Way for Islam». I: *The Brussels Journal*. [https://www.brusselsjournal.com/node/1300] 3. juni 2020.
- Johansen, Bård Tufte/Eia, Harald 2001: «På sommerøya med Bertine Zetlitz». *Åpen post*. Video: https://youtu.be/-xuDv4j5Xcg [10.07.2020].
- Kjus, Yngvar 2005: «Karnevalets formspråk i humor-TV». I: *Norsk medietidsskrift* 3. 214–233.
- Larsen, Gunnar 1938: *Bull*. Oslo.
- Maultsby, Portia K. 2006: «Soul». I: Mellonee V. Burnim og Portia K. Maultsby (red.): *African-American Music: An Introduction*. London. 271–291.
- Petterson, Per 2003: *Ut og stjæle hester*. Oslo.
- Rees, Ellen 2014: *Cabins in Norwegian Literature: Negotiating Place and Identity*. Madison.
- Rees, Ellen 2016: «Ingvar Ambjørnsens hytte-noir». I: *European Journal of Scandinavian Studies* 46.2. 234–249.
- Stoltenberg, Robert 2018: «Hytteliv: påske». Video: https://tv.nrk.no/serie/roberts-stoltenbergs-univers/2018/MUHH27000018/avspiller [10. juli 2020].
- Støa, Eli/Manum, Bendik/Aune, Margarethe 2011: «Drømmen om det enkle liv – et grunnlag for en mer bærekraftig hyttekultur?». I: Helen Jønsok Gansmo, Thomas Berker

og Finn Arne Jørgensen (red.): *Norske hytter i endring. om bærekraft og behag*. Trondheim. 53–74.

TVNorge 2014–2020: *Neste sommer*. Video: <https://www.dplay.no/programmer/neste-sommer> [10.07.2020].

Ylvysåker, Vegard/Ylvysåker, Bård 2014: «My Cabin». Video: <https://youtu.be/QFeMN88uSAU> [10.07.2020].